

Seletuskiri
haridus- ja teadusministri määruse „Keeleameti põhimäärus“
eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Eelnõuga kehtestatakse Keeleameti põhimäärus. Vabariigi Valitsuse seaduse kohaselt nimetatakse senine Keeleinspeksioon ümber Keeleametiks ja mõnevõrra kujundatakse ümber ka seniseid inspeksiooni ülesandeid.

Kuivõrd Keeleinspeksiooni senise põhimääruse muutmisel oleks muudatusi olnud palju ja põhimääruse tekst oleks muutunud raskesti loetavaks, on ette valmistatud põhimääruse uus terviktekst.

Eelnõuga sätestatakse Keeleameti (edaspidi *amet*) ülesanded keelevaldkonnas, ameti struktuur ja selle põhiülesanded.

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Haridus- ja Teadusministeeriumi projektijuht Kristi Mikiver (kristi.mikiver@hm.ee, tel 735 0280), õigusosakonna juhataja Sille Uusna (sille.uusna@hm.ee, tel 735 4029), Keeleinspeksiooni peadirektor Ilmar Tomusk (ilmar.tomusk@keeleinspeksioon.ee) ning nõunik Hele Pärn. Eelnõu koostamisse olid kaasatud Haridus- ja Teadusministeeriumi asekanstler Kristi Vinter - Nemvalts (kristi.vinter-nemvalts@hm.ee, tel 735 4080) ja keeleosakonna juhataja Andero Adamson (andero.adamson@hm.ee), tel 735 0225.

Eelnõu toimetab keeleliselt Haridus- ja Teadusministeeriumi analüüsiosakonna nõunik Inga Kukk (inga.kukk@hm.ee, tel 735 4027).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Vastavalt Vabariigi Valitsuse seaduse (edaspidi *VVS*) § 42 lõikele 2 peavad valitsusasutuse põhimääruses sisalduma järgmised andmed:

- 1) asutuse täielik nimi, asukoht ning tema kõrgemalseisva valitsusasutuse nimi;
- 2) asutuse tegevusvaldkond ja ülesanded;
- 3) asutuse juhtimise korraldus ning juhtide õigused ja kohustused;
- 4) asutuse struktuur ja struktuuriüksuste põhiülesanded;
- 5) muud asutuse tegevuse korraldamise olulised sätted.

Eelnõu § 1 – sätestatakse, et Keeleamet on Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*) valitsemisalas tegutsev VVS-i alusel moodustatud valitsusasutus.

Eelnõu § 2 – ameti asukoht on Tallinn. Tööd jätkavad ka senised Keeleinspeksiooni järelevalvetalitused Kohtla- Järvel ja Valgas.

Ameti asukohana käsitletakse eelkõige ameti juhtkonna asukohta, kuid see ei välista ametikohtade ajutist või püsivat paiknemist teistes Eesti piirkondades, kui ameti ülesannete täitmine seda eeldab. Seetõttu nähakse põhimääruses ette, et ameti üksused ja esindused võivad paikneda ka teistes kohaliku omavalitsuse üksustes. Sellisel juhul määratakse need asukohad struktuuriüksuse põhimääruses. Ametikoha asukoht määratakse vastavalt avaliku teenistuse

seaduse (edaspidi *ATS*) § 26 lõike 1 punktile 6 ametniku ametisse nimetamise haldusaktis ega ole seetõttu ameti põhimääruse reguleerimise objekt.

Eelnõu § 3 – ametil on oma eelarve, pitsat ja sümboolika.

Amet on riigieelarvest rahastatav valitsusasutus. Vastavalt VVS § 41 lõikele 7 kinnitab eelarve, muudab seda ja kontrollib eelarve täitmist minister.

Ameti dokumendiplangi kasutamise korra sätestab amet asjaajamiskorras. Lisaks nähakse põhimääruses ette, et ameti struktuuriüksusel võib olla oma nimetusega dokumendiplank, mis sellisel juhul nähakse ette struktuuriüksuse põhimääruses.

Ametil on väikese riigivapiga pitsat (VVS § 41 lg 2) ja põhimäärus annab selle detailse kirjelduse. Ameti dokumendiplangil väikese riigivapi kasutamise õiguse annab riigivapi seaduse § 7 lõige 1.

Eelnõu § 4 – VVS § 41 lõikest 1 tulenevalt on amet aruandekohustuslik haridus- ja teadusministri ees. Ameti koostööd ministeeriumiga korraldab HTMi kantsler.

Eelnõu § 5 – ameti nimetus inglise keeles on *Language Authority* ja vene keeles *Департамент языка*.

Eelnõu § 6 – amet osaleb riigi keelepoliitika elluviimises, nõustab isikuid keeleoskuse ja keelekasutuse küsimustes ning teeb keeleseaduse ja teiste keeleoskust ja keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmise üle riiklikku ja haldusjärelevalvet ning kohaldab seaduses sätestatud ulatuses sunnimeetmeid.

Võrreldes seniste Keeleinspektsiooni ülesannete ja pädevusega on järelevalve valdkond samaks jäänud. Keeleseaduse alusel täidab amet näiteks ülesannet anda eelhaldusakte eesti keele täienduskoolituste läbiviimise tegevusloa menetlustes. Riikliku ja haldusjärelevalve raames on ametil kontrollifunktsioon nii eesti keele ja võõrkeelte kasutuses kui ka eesti keele oskuse ja eesti keele kasutamise nõuete täitmisel, samuti eesti keele tasemeeksamiks ettevalmistamisele suunatud eesti keele täienduskoolitust läbiviiva täienduskoolitusasutuse pidaja tegevuse nõuetele vastavuse hindamisel.

Keeleseadus näeb ametile ette ka konkreetsed võimuvolitused järelevalve teostamisel, näiteks õiguse tunnistada eesti keele tasemetunnistus kehtetuks, teha ettepanek lõpetada töötajaga tööleping või vabastada ametnik teenistusest, kui eesti keele oskus ei ole piisaval tasemel, saata isik keeleksamile, teha ettekirjutusi rikkumiste kõrvaldamiseks ja ettekirjutuste mittetäitmisel määrata sunniraha ning teostada keelekoolituste läbiviimisel paikvaatlust.

Senistele ülesannetele on lisandunud keelepoliitika elluviimises osalemisega seotud ülesanded, mis puudutavad keele staatuse ja maine kujundamist ning keeleõpet eeskätt täienduskoolituse raames, samas kui korpuskorraldusega seotud ülesanded piirduvad kirjakeele normi ja keelekasutuse hea tava kujundamise ja järelevalvega avalikus ja ametlikus keelekasutuses.

Uue ülesandena lisanduvad ametile keeletehnoloogia valdkonnaga seonduv nii keeletehnoloogia rakendamise seires kui ka ettepanekute tegemine rakenduste loomiseks ja kasutuselevõtu toetamiseks. Lisaks on esile toodud isikute nõustamise, teavitamise ja

selgitamise ülesanded. Eesmärgiks on eesti keele oskuse paranemine ja eesti keele maine tõstmine ning keelekasutuse kvaliteedi tõstmine nii ametlikus kui ka avalikus teabes.

Eelnõu § 7 – sarnaselt senisele on ametis osakonnad, mille koosseisu võivad kuuluda talitused. Kuigi suund on võetud sellele, et valitsusasutustes eelistatakse talituste asemel büroode loomist, on mõistlik säilitada seni Keeleinspeksioonis kasutusel olnud talituste süsteem, mis seondub büroost selgemalt ka järelevalve funktsiooniga. Senised Keeleinspeksiooni järelevalvetalitused jätkavad tööd. Peadirektori otsealluvuses võivad olla nii talitused, ametnikud kui ka töötajad, kes ei kuulu ühegi osakonna koosseisu. Ametnike puhul sätestatakse nende ülesanded kindlaks ametijuhendist ja töötajate puhul ametijuhendis või töölepingus. Ka struktuuriüksuste juhtide ülesanded ja avaliku võimu volitused määratakse kindlaks ametijuhendiga.

Eelnõu § 8 – ametit juhib peadirektor, kelle ülesanded tulenevad õigusaktidest ja ameti ülesannetest. Peadirektori asendajaks saab määrata ametniku.

Eelnõu § 9 – ameti struktuuriüksust juhib peadirektori määratud osakonnajuhataja ja järelevalveülesannetega seotud talitust juhib peainspektor.

Eelnõu 10 – sarnaselt senisele Keeleinspeksiooni struktuurile on ka ameti struktuuriüksustena nimetatud keelepoliitika elluviimise ja arenduse osakond ja järelevalveosakond.

Eelnõu § 11 – keelepoliitika elluviimise ja arenduse osakonna ülesanneteks on keele maine ja nõustamisega seotud ameti ülesanded, samuti ettepanekute tegemine keelevaldkonna õigusloome arendamiseks.

Eelnõu § 12 – keeleseadusest tulenevat järelevalveülesannet täidab ametis järelevalveosakond. Järelevalveosakond tegutseb kolme piirkondliku järelevalvetalitusena.

Eelnõu § 13 – senine haridus- ja teadusministri 09.02.2007 määrus nr 15 „Keeleinspeksiooni põhimäärus” tunnistatakse kehtetuks. Senine Keeleinspeksioon jääb küll valitsusasutusena alles ja ta nimetatakse ümber Keeleametiks, aga kehtivasse põhimäärusesse tehniliste täienduste tegemine oleks muutnud põhimääruse teksti raskesti loetavaks. Koosmõjus asjaoluga, et Keeleameti täienenud funktsioonide tõttu on oluline ka märgiliselt teha vahe sisse senise Keeleinspeksiooni ja uue Keeleameti vahel eelistati senisesse teksti muudatuste tegemisele põhimääruse uue tervikteksti kehtestamist.

Eelnõu § 14 – määrus jõustub 1. augustil 2020. Määruse jõustumine on seotud sellega, et Vabariigi Valitsuse seaduses jõustub Keeleametit puudutav säte 1. augustil 2020.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Haridus- ja Nooreameti loomise võimalikud mõjud on analüüsitud ja nendega saab tutvuda Eesti Rakendusuuringu Keskuse Centari poolt koostatud lõppraportis „[Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusala ühendameti loomise analüüs](#)” ning käesoleva põhimääruse eelnõu koostamisel ei ole neid täiendavalt hinnatud.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Keeleinspektsiooni nimetamine Keeleametiks toob kaasa nime muutusega seotud kulud (pitsat, templid, kirjaplangid, töötõendid, visiitkaardid, samuti uued sildid hoonetele ning veebilehe uuendamise ja domeeninime vahetamisega seotud kulutused).

Ühekordsed nime muutmisega seotud kulud on 3150 eurot. Uutest ülesannetest ja rõhuasetustest tulenevalt (mainekujundus ja eesti keele populariseerimine, täiskasvanute keeleõppe koordineerimine, suurem roll hea keele tava kujundamisel, keeletehnoloogiaga seotud ülesanded ning isikute nõustamise ja teavituse kasv) on vajadus täiendavate ametikohtade järele. Töötajate lisandumisel suurenevad **tegevuskulud** (haldus- ja majanduskulud, lähetus-, koolitus- ja tervise edendamise kulud) 2860 eurot ühe töötaja kohta aastas. Kuue lisanduva töötaja puhul on lisavajadus 17 160 eurot aastas.

Töötajate lisandumisel suurenevad **personalikulud** ühe töötaja kohta keskmiselt 28 280 eurot aastas. Kuue lisanduva töötaja puhul on personalikulu lisavajadus 169 680 eurot aastas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse Kultuuriministeeriumiga, Siseministeeriumiga, Sotsiaalministeeriumiga ning esitatakse arvamuse avaldamiseks Keeleinspektsioonile, Eesti Keele Instituudile ja Eesti keelenõukogule.

Mailis Reps
minister

Mart Laidmets
kantsler